

1234567

הרב אברהם ישראל רובין

בעמדת שו"ת סודות איתן

אב"ד ביד"ץ מחדרין, רחובות יצ"ו

בענין הנ"ל החששות לאיסור בזה

ובדבר זה אין שום תועלת ממש, שהרי יש הרבה דגים טהורים למהדרין, ומה יתן ומה יוסיף לקדושת ישראל שימצא דרך שאולי יהיה מותר לאכול משרצי המים, בדרכים שלא שערסם אבותינו, ויש בהם לבלבל ולקלקל את הציבור. ודי לנו בהתמודדות עם כשרות המאכלים בדברים המוסכמים לאכלם בכל הדורות, שיהיו כשרים ומהודרים לאכלם, שכת"ר מטיל עלינו התמודדויות חדשות ונסיגות שאין צורך הציבור בהם, ואף אם ישנה משפחה או כמה שהורגלו משנים וחזרו בתשובה שלימה, אין זו הדרך מוציאתם מידי עבירה, למצוא להם אופני היתר להמשיך לאכול משרצי המים הללו, וע"כ אין לנו לעסוק בהיתר דברים אלו כלל, ולהלן אביא לכת"ר מה שכבר נידון מעין זה למצוא אפני היתר מחודשים, והתייחסות הפוסקים באי הסכמה מוחלטת לכך ויבואר להלן מזה.

א] בנידון זה מצינו כמה דוגמאות של חידושים ורעיונות שעלו במשך הזמנים, דרכים לעקוף את האסור ולהתחמק משאלות קשות ובעיות כשרות, ואציע הדברים כמות שהם כפי הנוגע לנידון דבריו, הדרך אשר ילכו בה.

הנה בשו"ע יו"ד הל' שחיטה סי' י"ג (סע' ד') כ' וז"ל: בן ט' חי שנמצא במעי שחוטה כשרה, וגדל ובא על בהמה דעלמא והוליד, אותו הולד אין לו תקנה בשחיטה, ואם בא על בת פקועה כיוצא

למע"כ מכובדי וידידי הגאון מוהר"ר יוסף שפירא שליט"א, מחכמי ירושלים עיה"ק ת"ו. החיים הברכה והשלום למשמרת שלום.

ראיתי מאמרו ההלכתי שמסר לי מע"כ, מאמר רחב ומקיף למצוא דרך של היתר לדעתו, להמציא דרך גידול זנים מסוימים של שרימפס ושרצי ים, שיגדלו וירבו בתוך כלים שאין צריך סימני טהרה בשרץ המים שבכלים, והאריך בזה בפרטי הגידול ובאופנים שיהיה ניתן להתיר דבר זה.

ובאמת אף שהיה ראוי לענות לגופו של ענין חמור זה, הנוגע באיסורי שרץ המים ובל תשקצו, ויש הרבה לענות לגופו של ענין חמור זה, הנוגע באיסורי שרץ המים ובל תשקצו, ויש הרבה לענות לעצם הענין בפרטי הדינים שהעלה מע"כ במאמרו, אבל נפנה לדון בעצם סוגיא זו במסגרת ובראות אחרת לגופו של ענין.

אלא כפי שדרך ארץ קדמה לתורה, מדרכה של תורה יש לי בזה להשיב לכת"ר למעשה, כי אף שבהתקיים כל תשעה התנאים שערך כב' במאמרו האופנים להתיר דבר זה, אך יש להרחיק מדרך זו להתיר לכתחילה שימכרו בשוק סוג של דגים טמאים ממש, שיהיו מותרים לכאורה באכילה בשער בת רבים. יש בזה פרצה קוראת לגנב, והסרת המסך המבדיל בין הדג הטמא לטהור.

בו הרי בנו ובן בנו עד סוף כל הדורות
כמוהו, וכולם צריכים שחיטה מדבריהם,
ואין הטירות פוסל בהם, עכ"ל.

(שם) שכ' דכיון שחכמים החמירו בזה
משום דלא ליתי לאחלופי, ממילא
בספיקות פסול שנחלקו הפוסקים אם
פוסל בהם, ע"כ אין להחמיר בספיקות
הנולדים בשחיטתם.

ובטעם החילוק אם הבן פקועה בא על-
בהמה דעלמא או בן פקועה
כמותו, זו סוגיא ערוכה בחולין ע"ה ע"ב
אמר רב משרשיא לדברי האומר חוששין
לזרע האב, בן פקועה הבא על בהמה
מעלייתא, הולד אין לו תקנה. ופרש"י אין
לו תקנה, שהרי הוא כמי שאין לו אלא
סימן אחד מצד אמו, שהסימן השני שחוט
ועומד הוא שאין שחיטה נוהגת בו,
ובהמה בחד סימן לא מיתכשרה והאי
סימנא בתרא לא מצטרף לקמא, שאין לך
שהייה גדולה מזו שהראשון שחוט
משנולד וכו'. והעתיקו דבריו להלכה
הט"ז (שם ס"ק ט) והש"ך (שם ס"ק י"ב).

[ונראה דהטעם משום דהא דכל ספק
בשחיטה הרי יש על הבהמה
חזקת שאינו זבוח, וע"כ יש להחמיר
בספיקות. משא"כ בבן פקועה שמדאו'
אינו צריך שחיטה, וכמש"כ רש"י הנ"ל
שנחשב שמדאו' הרי הוא כשחוט ופסוק
בסימניו, ממילא אף שהצריכו שחיטה
דלא ליתי למיסרך בהו, אך אינו נעשה
בזה בחזקת שאינו זבוח, וע"כ יש
להקל בספיקות אלו שאינן אלא ספק
דרבנן לקולא].

ומש"כ המחבר שאין הטירות פוסל
בהם, כתב הש"ך (שם ס"ק ה')
כלומר שאר טרפות שאינן מחמת שחיטה,
דלא מיפרסם כולי האי אינם אוסרים
אותו. אבל טרפות שהוא מחמת שחיטה,
כגון ששהה או דרס או החליד או הגרים
או שחט בסכין פגומה וכיו"ב, כאלו לא
שחט דמי, דכיון שהצריכוהו שחיטה בעי
שחיטה מעליותא.

ומבואר חומרת דין זה, שאע"פ שחותך
בפועל הקנה וושט בבת אחת,
אך מ"מ אין דינו ניכר לעין שאין שחיטת
אחד מסימניו נחשבת שחיטה כלל, וה"ה
כחותך אחד משאר אבריו, וע"כ אין כאן
שם שחיטת ב' סימנים המתרת הבהמה
לאכילה. וברור לכל אחד גודל המכשלה
שבבהמה זו למעשה.

ועי' בפמ"ג (משב"ז ס"ק ה') שכ' דטריות
מפורסם כמו חסר או יתר ברגל וכד'
אסור, ולא מהניא לו שחיטה. והביאו
במנח"י (שם סע' ד').

והנה בבן פקועה עצמו שהוא מותר בלא
שחיטה מדאורייתא, אך אם הפריס
ע"ג קרקע גזרו עליו רבנן שחייב שחיטה,
וכתב הש"ך (שם ס"ק ה') בשם הרא"ש
דבעינן שחיטה גמורה וראויה כדין.

ובספר גידולי קדש (שם אות א) הביא
מתשו' הרדב"ז (ח"א סי' פ"א) דאם
נמצא טריפה יש פלוגתא ומחלוקת בין
הפוסקים ונכון להחמיר בדאורייתא. ותמה
על התבואות שור שהביא ראיות להתיר.

אבל הט"ז (שם ס"ק ד') מצד שאין פסולי
שחיטה מעכבים בו בדיעבד, וכן
נראה בפמ"ג בשפ"ד (שם).

אבל הפמ"ג תמה ע"ד שיותר היה צריך
לדבריהם להתיר גם בטרפות
הניכרת, והאריכו בזה להתיר. ועי' בדעת

ובשמלה חדשה כתב להכריע שמכל
מקום ודאי שלא להחמיר
בדיעבד בספיקות שבשחיטה. ועי' במנחת
יוסף (סי' י"ג הל' ד') ובבית דוד ויסוד הבית

והעקרון שכל דבר חדש כזה, שלא ראינו שעשו כן בדורות קודמים, שהרי היה בידם לעשות ולא עשו, ויש אופן קרוב או רחוק שיביא לידי מכשול, ההנהגה הנכונה אצלנו לדחות ולרחק, ובזה לדבוק במנהג קדמונו, שאיננו יכולים לראות סופן של דברים עד היכן הן מגיעים, ועל כן עלינו לחדול ולרחק החדשות בזה.

ואחר כמה שנים יצא כרך תש"ו מרן שליט"א חלק שמיני, ושם בסי' קע"ח (אות ה) ושם כ' בשאלה זו באופן אחר, וז"ל: אבל הם פטופטים בעלמא, חדא דאיני רואה כיום חששות בשחיטה יותר מכל הדורות. ושנית, דזה רצון הבורא ב"ה, שינהוג שחיטה מן התורה ושינהגו בה עפ"י הלכה, וינהגו בה הפרישות מחששי טריפות, וכמבואר סו"פ שמיני להבדיל בין הטמא ובין הטהור, ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל, וכמש"כ רש"י שם מתו"כ בין נשחט חציו לבין נשחט רובו, בין נולדו סימני טריפה אסורה לבין נולדו סימני טריפה כשרה, והכל בגדר מצוה. סוף דבר, ח"ו להרהר על המסורה שלנו שאפשר ואפשר בשחט זה עכ"פ להעמיד דת כפי הנמסר מדור דור, עכ"ד.

ובזונת דבריו שמלבד החשש למכשלה היוצאת מחידוש זה, רצון הבורא יתברך שנהוג באיסור והיתר כפי הנהוג, להבדיל בין הטמא לטהור והנאכל ושאינו נאכל, ומי שרוצה לחדש אופנים אחרים של ההשתדלות בזה ה"ה חמור מאד להרהר אחר המסורה ח"ו.

ולפ"ז ודאי הוא הדין והטעם נוגע לכל ענין מאמרו, שאף אם נמצא אופן של היתר מכל דבריו, לגדל באופן מסוים

קדושים (שם) שכ' דלכו"ע יש להכשיר בלא בדיקות הריאה, דכל שלא נולד לא שכיחי ביה סרכות, עיי"ש. וע"ע במנחת יוסף (שם, בכיורים סע' ד').

והנה לפני שנים הובאה לפני תכנית מעובדת ומפורטת, תכנון מדוקדק היטב לגדל רפתות עדרים של בני פקועה, שנולדו מבני פקועה זכר ונקבה שיהיו מופרדים מבהמות דעלמא, ואין חשש שירבעו בהמות רגילות רק ממין. ויעשו להם בית שחיטה נפרד שתהיה בו שחיטה מהודרת ככל המשחטות המהודרות הקיימות כיום, שתהיה שחיטתם כראוי וכמש"כ הש"ך.

אלא שירוויחו מזה, שלא יהיו צריכים לבדוק בעדרים אלו את הריאות, ומכיון שכמעט אינו מצוי טרפות ידועה, יצא מעדרים אלו כמעט מאה אחוז של מהודרים חלק, ובכך יוזילו את מחירי הבקר מאד. ולתכניתם היה מדובר להגיע לממש מהפך בכלל מחירי הבשר בארץ, שיוזלו באופן ניכר מאד.

והבאנו שאלה זו קמיה דמרן הגר"ש הלוי וואזנר שליט"א ודחה הדברים בשצף קצף וקדושה, לעמוד בפרץ זה בכל התוקף, שאף שלדינא יש כאן היתר להתחמק מבדיקת הריאות כנ"ל. אבל יש לפחד מהמכשולות שיצאו מענין זה, שבמשך הזמן שירבו מבהמות אלו ותתבטל ההפרדה, וע"י שיתערבו מהן בבהמות השוק יהיו מצויים הרבה בהמות שאין השחיטה מועילה בהן כלל כנ"ל, והמכשלה מהן תהיה לאין ערוך. ואמר שיש לעמוד בפרץ למנוע הדברים מתחילה, שלא יצאו לאויר העולם, ואשרי מי שיעמוד בזה למנוע מלעשותם.

התורה

וקשה למצוא מי שמחמת קושי איסור זה דמאכלות אסורות ימנע ממנו מללכת בדרך השם, וודאי שאין אומרים בזה חטא כדי שיזכה חברך.

[ב] עוד אביא בזה ממה שעומד לנגד עיני, דבדידי הו' עובדא מעשה רב דמרן בעל המנחת יצחק זצ"ל גאב"ד עיה"ק ירושלים ת"ו, אשר הובא לפנינו לפני עשרות שנים שאלה, במח' הכשרות של הרבנות בעירנו רחובות, שבאחד ממפעלי המזון רצו להפיק אלכוהול ממי גבינה, והצגנו שאלה לפנינו על כל פרטי הייצור ושלביו, האם אלכוהול זה חלבי או לא. והיה ברור לנו שאי אפשר לייצר אלכוהול חלבי [אפי' בצירוף סימון שהוא חלבי], שהרי מחוסר שימת לב וההרגל שאלכוהול הוא פרוה יבואו לטעות במוצר זה, שלא יבחינו כ"כ בסימון שהוא חלבי, ולא ינהגו בו כדין.

והשיב בארוכה במכתבו (תשו' זו הודפסה במנחת יצחק ח"ו סי' נט) בדרכי הייצור ודין זה איך ניתן לייצר אלכוהול כזה שלא יהיה חלבי, ובסוף דבריו כתב לנו בזה"ל: אבל מה שיש לחוש מאד, כי כנודע כהיום הזה העניינים הולכים מהר, וכאשר מתחילים אין מפסיקים ומתפתחים והולכים, והיום אומרים עשה כך, ומחר כאשר יהיה לטובת העסק אומרים עשה כך, [א"ה: כך היא אומנתו של יצר הרע היום אומר לך וכו' - נדה י"ג ע"ב], ולכן כאשר יתירו להם לעשות ולפגל, למחר יבואו ויעשו בלא לפגל, ויתרבו המכשולות ח"ו כנ"ל, ולכן לדעתי יש להשתדל למנוע אותם מלהתחיל בזה, עכ"ל. ובספר הוסיף במוסגר: ובעזה"י שדברי הנ"ל נשמעו, והרב הנ"ל הודיע שעלה בידו למנוע אותם מלייצר הנ"ל.

מהמינים טמאים שרצי המים שהרחקתנו מהן התורה, אך יש בזה פתח לתקלה ופרצה חמורה, להביא לידי כך שיהא כאילו אופן של היתר לאכול משרץ המים ממש, ויבואו לידי קלקול גם בשרץ ממש הטמא, שלא יבדילו בין השרימפס הטמא לטהור.

ואדריכא זהו רצון השם כמש"כ בשבט הלוי הנ"ל, שלהבדיל בין הטמא ובין הטהור דוקא באופן שמסרו לנו להבדיל ולרחק הטמא בדרך המסורה.

[ויש להוסיף עוד בזה, שבענין זה של שרץ המים, הנה בכל הפוסקים שמוכא היתר זה של הגדל בכלים, הובאו אופני ההיתר וכתבו שאין מותר בזה שמא יצא מן הכלי ועוד חששות. וכת"ר התחכם במאמרו למצוא אוקימתות של היתר להתחמק מחששות הפוסקים בזה, אך התעלם ממה שהפוסקים בדבריהם הרחיקו ההיתר בזה, ולא נתנו להקל בזה, ואף שמה שחששו לו, יתכן שניתן לענות על חששותיהם, אך יש לראות מדבריהם שרצו לרחק ההיתר בזה, בין מחמת האיסור שרץ המים, ובין כלפי האיסור דבל תשקצו. ועל כן ודאי אין לשנות מדרך המסורה לנו להבדיל בין הטמא ובין הטהור, ואסור ללכת בדרך זו וכמש"כ מרן שליט"א בתשו' הנזכרת לעיל].

ואף מה שריחם כבודו על משפחות בעלי תשובה שקיבלו על עצמם עול תורה, וקשה להם לוותר על מאכל זה. הוא דבר רופף מאד, שהרי ודאי מי ששב בתשובה שלימה לבורא, מקדיש ומוסר מעצמו הרבה מתאוותיו, ונוהר מאד שלא יחזור לסורו בכל תהלוכותיו ועניניו.

אלא שיש לחלק שכבשר עוף בחלב שקדים המציאות היא שאינו חלב, ובנקל ניתן לבדוק ולראות המציאות שאין כאן דבר איסור, רק שיש לחוש שמא יראה אדם וישפוט לפי עיניו שמקילים בדבר איסור, ויבוא לזלזל באיסור בשר בחלב רח"ל. משא"כ בנידון דידן שמדובר להאכיל רבים בדבר שהוא בעצמו טמא, רק שייצרו אותו באופן כזה שסוג זה הטמא יהיה מותר לפמש"כ באופנים המסוימים שכתב, אך באמת המציאות היא שסו"ס אוכל מהמין הטמא. ולכאור' בזה ודאי שיש לחוש למראית העין, ואפי' אילו יהא אופנים של היתר יש לאסור דבר זה באכילה מפני מראית העין.

ובענין מש"כ על בעלי תשובה, ודאי שכל הרוצה ללכת בדרכי התשובה צריך להרחיק עצמו מן החטאים שקדם בהם, מהם ומן הדומה להם, עד שיזכה להגיע לכלל תשובה שלימה כדאי' ביומא פ"ו ע"ב ורמב"ם פ"ב מהלד' תשובה ה"א היכי דמי תשובה גמורה באותו מקום ובאותה אשה ואינו נכשל.

ולאור זאת ומכל הטעמים הנ"ל, נראה לענ"ד שיש להוריד הצעה זו מסדר היום באופן מוחלט, ואדרבא הרחק מן הדבר שלא יבואו אומרים כי יש בזה מתירים כלל בשום אופן שהוא. וכשם שקיבלתם שכר על הדרישה, כך תקבלו שכר על הפרישה המוחלטת מענין זה, שלא להלכה ולא למעשה.

ומעתה יש לנו להתלמד בזה גם לעניננו, שאם יבואו לייצר דברים טמאים שאף אם יגיע לכלל התנאים שלדבריו באפשר¹²³⁴⁵⁶⁷ לייצר כן מותר לאכילה, אך בענינים אלו התלויים בשערה ודאי שיש לחוש בתועים ומחליפים שיבואו לייצר כן בטעות גם באופנים האסורים, וחס"ו ייכשלו בהם בחוסר ידיעת כל פרטי התנאים למעשה.

ג] ובאמת שיש גם בזה מענין איסור מראית העין, שכל הדברים דומים זה לזה, בן פקועה אינו ניכר מבין בעל שחיטה, וכן השרימפס הטמא אינו ניכר באיזה אופן ייצרו אותו, וע"כ יש בזה מקום גדול לטעות.

הנה הרמ"א ביו"ד סי' פ"ז סע' ג' כ' ונהגו לעשות חלב משקדים ומניחים בה בשר עוף, הואיל ואינו רק מדרבנן. אבל בשר בהמה, יש להניח אצל החלב שקדים, משום מראית העין, כמו שנתבאר לעיל סימן ס"ו לענין דם. ובט"ז וש"ך מחמירים בזה גם בבשר עוף.

ובאמת שבנידון זה יש בדברי הפוסקים הרבה חילוקים למעשה, באיזה אופנים יש לחוש למראית העין זו, וכן אם נאסר ממש או שרק בפני רבים אסור שלא יבואו לטעות בזה. וכן עוד סוגים של מאכלי בשר הדומים למאכלי פרוה כמו שניצל סויה וכד' שתלוי כמה הדבר ניכר שאין כאן איסור ואין כאן המקום להאריך.

